

ΕΠΕΑ ΠΤΕΡΟΕΝΤΑ

Η ΝΕΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΜΑΣ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ

ΕΙΔΙΚΟΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ

Το ελληνικό βέτο στο Βουκουρέστι στηρίχτηκε από όλες τις πολιτικές δυνάμεις της χώρας και τη συντριπτική πλειοψηφία της κοινής γνώμης. Αν και πίσω από την ομοψυχία αυτή διακρίνονται συχνά αποχρώσεις, όλοι πάντως συμφωνούν ότι καλώς ο Καραμανλής σταμάτησε την ένταξη της γείτονος στο ΝΑΤΟ και ότι στη διαμάχη για το όνομα, η Ελλάδα έχει το δίκιο με το μέρος της.

Στο κείμενο αυτό υποστηρίζω ότι η ελληνική στάση απέναντι στο γειτονικό κράτος είναι στην ουσία η ίδια με αυτήν που τηρήθηκε την περίοδο

1991-1995, παρά κάποιες μεταβολές τακτικής. Είναι μια στάση άδικη, αντίθετη προς το εθνικό συμφέρον και αποσταθεροποιητική για την περιοχή, μια πολιτική που καθιστά την Ελλάδα και πάλι μέρος του ήδη σοβαρού βαλκανικού προβλήματος. Υποστηρίζω ακόμη ότι η στάση αυτή δημιουργεί μια δυναμική που καθιστά την ελληνική πολιτική όμηρο ακραίων θέσεων και ότι η δυναμική αυτή είναι ανάγκη να ανακοπεί.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ 5 ΘΕΜΑΤΑ

Η χρήση του ονόματος “Μακεδονία” από τους γείτονες δεν αποτελεί απειλή για την Ελλάδα

Στην Ελλάδα είναι σχεδόν αυτονόητο ότι οι γείτονες δεν δικαιούνται να ονομάζονται «Δημοκρατία της Μακεδονίας», ούτε να αυτοπροσδιορίζονται ως «Μακεδόνες» ή να ονομάζουν τη γλώσσα τους «μακεδονική». Όμως παντού αλλού¹ θεωρείται αντίθετα αυτονόητο το δικαίωμα του αυτοπροσδιορισμού και ότι τυχόν προβλήματα από τη χρήση του ίδιου όρου από δύο ή περισσότερα κράτη ή περιοχές λύνονται εύκολα με τη μη μονοπώληση του όρου από κανένα και τη ρύθμιση των όποιων περιπτώσεων σύγχυσης (και υπάρχει πλήθος παραδειγμάτων επ’ αυτού.)²

Είναι εξάλλου γνωστό ότι Δημοκρατία (Λαϊκή, Σοσιαλιστική ή σκέτη) της Μακεδονίας, Μακεδόνες και μακεδονική γλώσσα υπάρχουν (τουλάχιστον) από το 1943, όπως επίσης ότι η Ελλάδα, κατά παράβαση και διεθνών συμβάσεων, αρνείται την ύπαρξη της (μικρής πλέον) μειονότητας στο έδαφός της που αυτοπροσδιορίζεται ως «μακεδονική», όπως αρνείται και την ύπαρξη της τουρκικής μειονότητας.

Το κληρονομικό δικαίωμα επί του ονόματος «Μακεδονία» θα έπρεπε κανονικά να αποτελεί αντικείμενο συζήτησης ανάμεσα σε ιστορικούς και μάλιστα, μιας συζήτησης που δεν έχει πολύ νόημα στο πλαίσιο σύγχρονων αντιλήψεων για την ιστορική επιστήμη. Το ότι ο μέσος Έλληνας έχει πεισθεί πως οι γείτονες τού «κλέβουν» την ιστορία και την ταυτότητά του είναι αποτέλεσμα μιας συστηματικής προπαγάνδας, εθνικιστικού χαρακτήρα, όπου μάλιστα έχει διογκωθεί τεχνητά η «μακεδονική» συνιστώσα της εθνικής μας ταυτότητας.³ Στην πραγματικότητα, κανένα μείζον πρόβλημα δεν δημιουργείται –αν οι ενδιαφερόμενοι δεν θέλουν να το δημιουργήσουν– από την ταυτόχρονη ύπαρξη Ελλήνων Μακεδόνων και Μακεδόνων της Δημοκρατίας της Μακεδονίας ή και εθνοτικά Μακεδόνων.

Μήπως όμως –όπως υποστηρίζεται επίσημα– το όνομα αποτελεί απειλή για την Ελλάδα ως «όχημα αλυτρωτισμού» κατά της χώρας μας;

Αν το 1991 κάποιος μπορούσαν ακόμη να φαντασιώνονται μίαν απειλή από τα Σκόπια, δεκαεπτά χρόνια αργότερα, όλοι κατανοούν το αβάσιμο αν όχι το γελοίο του ισχυρισμού πως η αδύναμη, μικρή και φτωχή γειτονική χώρα, με έντονα εσωτερικά εθνοτικά προβλήματα και στο μέσο ενός εκρηκτικού περιβάλλοντος, θα μπορούσε να απειλήσει την από κάθε άποψη (δημογραφική, οικονομική, στρατιωτική, διεθνοπολιτική) πολλαπλάσια ισχυρότερη Ελλάδα.

Εξίσου αστήρικτη είναι και η «εκλεπτυσμένη» εκδοχή ότι απειλή μπορεί να υπάρξει στο μέλλον, αν το «κρατίδιο» καταστεί «υποχείριο τρίτων»:

- Θα πρέπει κατ’ αρχάς να εξηγηθεί γιατί ειδικά το όνομα «Μακεδονία» είναι αυτό που θα αποτελούσε όχημα αλυτρωτισμού μέσω της γείτονας. Αν υπονοείται

η υποκίνηση μειονοτικού, είναι προφανές ότι η συγγένεια των εδώ αυτοπροσδιοριζόμενων ως Μακεδόνων με την πλειοψηφούσα εκεί εθνότητα είναι δεδομένη, ανεξάρτητα από το όνομα που θα φέρει η γειτονική χώρα. Εξάλλου, είναι πλέον γνωστό (δυστυχώς όχι ακόμα στην Ελλάδα) ότι ο κίνδυνος οι μειονότητες να καταστούν φορείς αλυτρωτισμού αντιμετωπίζεται όχι με μη αναγνώριση και καταστολή, αλλά με σεβασμό των δικαιωμάτων τους. Και αποτελεί πάντα μυστήριο η επιβίωση φοβικών συνδρόμων απέναντι στη μειονότητα αυτή, πάνω από μισό αιώνα αφότου έπαψε να αποτελεί κίνδυνο για την ακεραιότητα της χώρας μας.

- Δεύτερον, θα ανέμενε κανείς η μακροπρόθεσμη πολιτική απέναντι στους γείτονές μας, ιδιαίτερα τους μικρότερους, να είναι η οικοδόμηση πολύπλευρων στενών δεσμών και αμοιβαίας εμπιστοσύνης, ώστε ακριβώς να αφαιρεθεί ο λόγος να αναζητούν ερείσματα εναντίον μας σε ισχυρότερους τρίτους. Η ελληνική πολιτική επί χρόνια πράττει το ακριβώς αντίθετο (πλην του οικονομικού τομέα): με την εχθρότητα και περιφρόνηση που δείχνει απέναντι στο γειτονικό λαό, την αντιμετώπισή του ως εκ των προτέρων αντίπαλο και την πολιτική πυγμής και εκβιασμών που ασκεί, τον στέλνει κυριολεκτικά στην αγκαλιά του όποιου τρίτου μάς επιβουλεύεται. Χαρακτηριστικές είναι οι στενότερες σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί από την εποχή του εμπάργκο ανάμεσα στα Σκόπια και την Άγκυρα. Και είναι προφανές πως αν τυχόν τους υποχρεώναμε να αλλάξουν το όνομά τους, αυτό δεν θα τους έκανε περισσότερο φιλικά διακείμενους προς την Ελλάδα.

- Συχνά ψιθυρίζεται –και πρόσφατα διατυμπανίσθηκε και δημόσια από τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο της ΝΔ, Π. Παναγιωτόπουλο σε τηλεοπτική συζήτηση– ότι ο δυνητικός εχθρός είναι η Βουλγαρία. Γεννάται βέβαια το ερώτημα πώς πρωτοστατήσαμε –κοινή συναινέσει όλων των μεγάλων κομμάτων– στην πρόσφατη εισδοχή στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ μιας χώρας που αποτελεί για μας απειλή, ενώ αντίθετα παρεμποδίζουμε την είσοδο του πιθανού “οργάνου” της. Επί πλέον θα πρέπει να εξηγηθεί πώς παρεμποδίζουμε τις βλέψεις του βουλγαρικού εθνικισμού, αρνούμενοι την μακεδονική ταυτότητα, συμβάλλοντας δηλαδή ακριβώς στην επιδίωξή του, στο να (ξανά)γίνουν οι Μακεδόνες Βούλγαροι.⁴

Τέλος, ποιος μπορεί να ισχυριστεί σοβαρά ότι η όποια τέτοια απειλή από τα Σκόπια, και αν ακόμη υπήρχε, θα εξουδετερώνονταν με την προσθήκη ενός επιθετικού προσδιορισμού στο όνομά του;

Η εθνική ομοψυχία και υστερία περί το “σκοπιανό” καμία σχέση δεν έχει με λογικά επιχειρήματα και αντιλήψεις. Είναι η ελληνική εκδοχή των φοβικών αντιδράσεων και ρευμάτων στις αβεβαιότητες που προκαλούν οι σύγχρονες κοινωνίες: ρατσισμός, ξενοφοβία, αντιευρωπαϊσμός, εθνικισμός. Όπως και αλλού, οι νοοτροπίες αυτές καλλιεργούνται συστηματικά και λαϊκίστικα από ΜΜΕ και

πολιτικές δυνάμεις για λόγους εσωτερικής πολιτικής και με διαστρεβλωτική αφύπνιση ιστορικών μνημών. Δεν είναι δε τυχαίο ότι το φαινόμενο στην Ελλάδα παρουσιάζει έξαρση σε περιόδους παρακμής, ενώ αντίθετα βρίσκονταν σε ύφεση κατά την περίοδο Σημίτη.

Συνεπώς, η εθνική ομοψυχία στο «σκοπιανό» στηρίζεται στην απαράδεκτη απαίτησή μας να αλλάξουμε το όνομα και την ταυτότητα της γείτονος, απαίτηση που με τη σειρά της αντανάκλα μια εντελώς ανεδαφική άποψη ότι το όνομα Μακεδονία αποτελεί απειλή για τη χώρα μας. Εδώ δεν υπάρχει καμία αλλαγή σε σχέση με το 1991.

Ο μύθος της σημερινής ελληνικής «μετριοπάθειας»

Εθνική ομοψυχία είχαμε και πριν από δεκαπέντε χρόνια, με τα εμπάργγο και τα συλλαλητήρια. Ακόμη και σήμερα, κάποιοι ακραίοι, και πρόσφατα και ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, υποστηρίζουν ότι ορθά κινηθήκαμε τότε. Όμως οι περισσότεροι συμφωνούν πλέον με την υπουργό Εξωτερικών όταν είπε: «Μα σοβαρά πιστεύετε, κ. Παπανδρέου, ότι το εμπάργγο ήταν επιτυχία;» Έχει επικρατήσει όμως, η πεποίθηση ότι η στάση μας σήμερα είναι ουσιωδώς διαφορετική από τότε. «Κάναμε τα μισά του δρόμου» και συνεπώς δικαίως απαιτούμε να μετακινηθεί και η άλλη πλευρά.

Κατ' αρχάς η γενική αρχή για επίλυση των διαφορών με αμοιβαίες υποχωρήσεις δεν μπορεί να εφαρμόζεται ανεξάρτητα από τη φύση της εκάστοτε διαφοράς. Αν η Τουρκία καταλάβει δύο ελληνικά νησιά, η δίκαιη και εύλογη λύση δεν θα είναι να αφήσει το ένα. Η ελληνική απαίτηση για αλλαγή του ονόματος της γείτονος είναι άδικη και βασίζεται σε ανυπόστατους ισχυρισμούς περί απειλής. Άρα, ακόμη και αν η Ελλάδα είχε διανύσει τα μισά του δρόμου στην απαίτησή της αυτή, αυτό δεν συνεπάγεται ότι τα Σκόπια θα έπρεπε να αλλάξουν «λίγο» το όνομα και την ταυτότητά τους.

Όμως και ο ισχυρισμός ότι σήμερα η ελληνική θέση είναι πιο μετριοπαθής αληθεύει μόνο εν μέρει, ενώ από αρκετές απόψεις η στάση μας σήμερα είναι πιο «σκληρή», και η Ελλάδα με το βέτο παραβίασε κατάφωρα την ενδιάμεση συμφωνία του 1995 που η ίδια έχει υπογράψει.

Οπωσδήποτε, η Ελλάδα δεν έχει φθάσει αυτή τη φορά σε ακραίες μορφές πίεσης όπως τα εμπάργγο. Ωστόσο δεν είναι αληθές ότι η κυβέρνηση Καραμανλή έκανε το «μεγάλο βήμα να δεχτεί τη σύνθετη ονομασία», δηλαδή το να υπάρχει η λέξη «Μακεδονία» στο όνομα της γείτονος. Η θέση αυτή υπήρχε επίσημα σε μνημόνιο που κατέθεσε η Ελλάδα στον ΟΗΕ ήδη τον Ιανουάριο 1993, πολύ πριν από την ενδιάμεση συμφωνία και το (δεύτερο) εμπάργγο.⁵ Από την εποχή εκείνη και η γείτων έχει κάνει πολλές υποχωρήσεις, όπως η αλλαγή της σημαίας και ερμηνευτική δήλωση για το Σύνταγμά της.

Είναι εξάλλου πασίγνωστο ότι οι διαπραγματεύσεις για το όνομα από το 1992 ως σήμερα –από όλες τις

κυβερνήσεις– αφορούσαν πάντοτε σε μια σύνθετη ονομασία. Το μόνο νέο στοιχείο είναι ότι η κυβέρνηση Καραμανλή σήμερα ενημέρωσε επ' αυτού ρητά την ελληνική κοινή γνώμη. Είναι επίσης γνωστό ότι στις παλαιότερες διαπραγματεύσεις η Ελλάδα επιδίωκε ένα όνομα για όλες τις διεθνείς χρήσεις και δεν την ενδιέφερε πώς θα ονομάζονταν οι γείτονες στο εσωτερικό τους. Σήμερα, ύστερα από κάποιες αρχικές ταλαντεύσεις, και υπό την πίεση και του Γ. Παπανδρέου, η στάση μας *σκληρυνε*, αφού φαίνεται να ζητάμε ένα όνομα και για εσωτερική χρήση στη γείτονα.

Ακόμη, εύκολα λησμονούμε πως η Ελλάδα και όχι η γειτονική χώρα απέρριψε την τελευταία πρόταση του μεσολαβητή του ΟΗΕ. Τα Σκόπια την αποδέχθηκαν, διανύοντας ασφαλώς σημαντικό «δρόμο», αφού δέχτηκαν να εγκαταλείψουν το συνταγματικό τους όνομα για κάποιες τουλάχιστον διεθνείς χρήσεις.

Στην Ελλάδα αντιπαρερχόμαστε επίσης εύκολα το γεγονός ότι το βέτο μας στο ΝΑΤΟ αποτελεί κατάφωρη παραβίαση της ενδιάμεσης συμφωνίας που υπογράψαμε το 1995 και που προβλέπει ρητά (άρθρο 11) ότι η Ελλάδα δεν θα εναντιωθεί στην είσοδο της γείτονος σε διεθνείς οργανισμούς υπό το όνομα Former Yugoslav Republic of Macedonia (και έτσι ακριβώς επρόκειτο να ενταχθούν τα Σκόπια). Το επιχείρημα που αντιτείνεται, πως η παραβίαση αυτή δικαιολογείται αφού και η άλλη πλευρά παραβιάζει τη συμφωνία, ασκώντας ή μη αποθαρρύνοντας «εχθρικές δραστηριότητες ή προπαγάνδα» εναντίον της Ελλάδας (κατά παράβαση του άρθρου 7, §1) είναι εξαιρετικά αδύναμο, όπως θα εξηγηθεί αμέσως παρακάτω.

Όμως και αν ακόμα ευσταθούν οι ελληνικοί ισχυρισμοί περί εχθρικής προπαγάνδας, νόμιμοι ή θεμιτοί τρόποι αντίδρασης θα ήσαν η προσφυγή στο δικαστήριο της Χάγης (που προβλέπεται ως δυνατότητα από τη συμφωνία –άρθρο 21, §2), η καταγγελία της ενδιάμεσης συμφωνίας (που προβλέπεται με συγκεκριμένη διαδικασία –άρθρο 23, §2), ή έστω η διασύνδεση της εφαρμογής από μέρος μας του άρθρου περί εισδοχής σε διεθνείς οργανισμούς με την τήρηση από την άλλη πλευρά του άρθρου για την προπαγάνδα. Η Ελλάδα όμως, δεν προσέφυγε σε καμιά από τις παραπάνω λύσεις (δεν είπε λ.χ. «αν δεν σταματήσετε την προπαγάνδα, θα ασκήσω βέτο»), αλλά αποφάσισε αυθαίρετα να συνδέσει την εισδοχή στο ΝΑΤΟ με την επίλυση του ζητήματος του ονόματος («μη λύση σημαίνει μη πρόσκληση»), δηλαδή ακριβώς αυτό που ρητά απαγορεύει η ενδιάμεση συμφωνία.

Συναισθανόμενη μάλλον το αδύναμο των ελληνικών επιχειρημάτων, η κα Μπακογιάννη προσέθεσε σε τηλεοπτική συνέντευξη πως εξάλλου η ενδιάμεση συμφωνία δεν έχει κυρωθεί από την ελληνική Βουλή. Έτσι όμως αμφισβητεί την υπογραφή της χώρας δεκατρία χρόνια μετά, ενώ η συμφωνία ρητά αναφέρει (άρθρο 23, §1) ότι

τίθεται σε ισχύ 30 ημέρες μετά την υπογραφή της και όχι ύστερα από οποιαδήποτε κύρωσή της.

Η κατάφωρη αθέτηση της υπογραφής μας δεν αποτελεί δευτερεύον ζήτημα για μια χώρα που θεωρεί τον εαυτό της διδάσκαλο και «εξαγωγέα» ευρωπαϊκών αξιών και διεθνούς νομιμότητας στην περιοχή. Αν εμείς αθετούμε με τέτοια ευκολία την υπογραφή μας, πώς ζητάμε οι γείτονές μας, λ.χ. εξ ανατολών, να σέβονται τη διεθνή νομιμότητα;

Περί “προκλητικότητας” των Σκοπίων και Μεγαλέξανδρου

Πόσο αληθεύει η αυτονόητη για την Ελλάδα θέση ότι “τα Σκόπια προκαλούν” και ασκούν εχθρική προπαγάνδα κατά της χώρας μας;

Η δεξιά κυβέρνηση των Σκοπίων αναμφισβήτητα είναι περισσότερο εθνικιστική από τις προκατόχους της και θέτει μεγαλύτερη έμφαση στην καταγωγή του σημερινού έθνους και του λαού της από την αρχαία Μακεδονία.

Η θεωρία περί καταγωγής και συνέχειας από αρχαίους λαούς συναντάται στην εθνικιστική ιστοριογραφία πολλών λαών, μαζί και του δικού μας. Αναζητούνται ρίζες –συνήθως φυλετικές– στα βάθη των αιώνων για να οικοδομηθεί η εθνική ταυτότητα και να ενισχυθεί η “θέση” του έθνους έναντι των γειτονικών. Υποστηρίζεται ότι τα φύλα που ήλθαν στον αντίστοιχο εθνικό χώρο κάποια ιστορική στιγμή (Σλάβοι, Βούλγαροι, Οθωμανοί, Έλληνες) αναμείχθηκαν με παλαιότερους “γηγενείς” λαούς (αρχαίους Μακεδόνες, Θράκες, Ίωνες –δηλαδή αρχαίους Έλληνες της Μικράς Ασίας, μινωικούς) και συνεπώς το σημερινό έθνος (μακεδονικό, βουλγαρικό, τουρκικό, ελληνικό) κατάγεται όχι (μόνο) από τα φύλα που ήρθαν στον εθνικό χώρο, αλλά και από τους “γηγενείς”, οπότε και η ιστορία του επιμηκύνεται ανάλογα (π.χ. η τεσσάρων χιλιετηρίδων ελληνική ιστορία).

Η προσέγγιση αυτή έχει κάποια στοιχεία αλήθειας: προσμείξεις φυλετικές και πολιτιστικές φυσικά υπάρχουν. Όμως η επιλεκτική αναφορά στις “ευγενείς” αρχαίες και όχι στις πολυάριθμες και πολύ ισχυρότερες μεταγενέστερες προσμείξεις στη διάρκεια των αιώνων, υπηρετεί προφανείς εθνικιστικές σκοπιμότητες. Το ίδιο εξάλλου και η συνολική “παπαρρηγοπουλική” αντίληψη για τη συνέχεια των εθνών, που λίγη σχέση έχει με τις σύγχρονες αντιλήψεις για εθνογένεση.

Το νέο στοιχείο στη στάση των επίσημων Σκοπίων είναι ότι τώρα φαίνεται να αρνούνται εντελώς τη σλαβική τους προέλευση και γι’ αυτό αναβαθμίζουν στο έπακρο την καταγωγή τους από τον Μ. Αλέξανδρο. Ίσως έτσι να προσπαθούν να αποδείξουν, εκτός του ότι είναι όσο “παλαιοί” όσο και οι Αλβανοί και Έλληνες, ότι είναι “Δύση”, όχι “Ανατολή” κοινή με τους νέους εχθρούς των Αμερικανών προστατών τους, Ρώσους και Σέρβους. Σε κάθε περίπτωση, πρόκειται για παιδαριώδεις εθνικιστικές προσεγγίσεις.

Είναι ωστόσο προφανές ότι ενέργειες, όπως η μετονομασία του αεροδρομίου των Σκοπίων, που εντάσσονται στη γενικότερη αυτή προσέγγιση, με δεδομένη την αντίστοιχη νοοτροπία της Ελλάδας και της κοινής της γνώμης, αναπόφευκτα θα γινόταν δεκτές ως προκλήσεις από την Αθήνα.⁶ Πρόκειται συνεπώς για ενέργειες που υποδαυλίζουν την ένταση.

Όμως, και τούτων δεδομένων, η θεμελίωση “εχθρικής προπαγάνδας” βάσει του διεθνούς δικαίου δεν είναι προφανής και κάθε σχετική συζήτηση θα οδηγούσε αναπόφευκτα σε διερεύνηση του αν η αρχαία Ελλάδα αποτελεί “ιδιοκτησία” του σημερινού ελληνικού κράτους και τι αποτελεί “πρόκληση” και προπαγάνδα. Ο ελληνικός ισχυρισμός περί εχθρικών δραστηριοτήτων και προπαγάνδας είναι συνεπώς προς απόδειξη, ενώ το βέτο είναι αυταπόδεικτο και η σχετική διάταξη που το απαγορεύει αποτελεί την πεμπουσία της ενδιάμεσης συμφωνίας. Θα ετίθετο άρα και το ζήτημα του κατά πόσο η ελληνική αντίδραση με το βέτο είναι σύμφωνη και με την αρχή της αναλογικότητας.

Επί πλέον, σε μια διερεύνηση των «σκοπιανών προκλήσεων», δεν θα αποφεύγονταν και η εξέταση ισχυρισμών της άλλης πλευράς για αντίστοιχες ελληνικές «προκλήσεις». Και δεν είναι δύσκολο να ανευρεθούν τέτοιες σε ανοικτά αλυτρωτικές δηλώσεις εκπροσώπων της κρατικής εκκλησίας (Άνθιμος), σε προσδοκίες κυβερνητικών βουλευτών για διάλυση του γειτονικού κράτους (Σαμαράς), σε εκπομπές των κρατικών ΜΜΕ, στη γενικευμένη χρήση από κυβερνητικούς εκπροσώπους υποτιμητικών φράσεων για τη γείτονα («Σκόπια» και «Σκοπιανοί», «κρατίδιο», «θρασύτητα»), κλπ. Εξάλλου, η Ελλάδα θα μπορούσε να κατηγορηθεί για μη εφαρμογή και άλλων διατάξεων της συμφωνίας, όπως π.χ. των άρθρων που προβλέπουν σύναψη διμερών συμφωνιών σε διάφορους τομείς συνεργασίας.⁷

Πέρα από όλα αυτά, διερωτάται κανείς αν μια ισχυρή και υποτιθέμενα «ώριμη» ευρωπαϊκή χώρα, που φιλοδοξεί να πρωταγωνιστεί στην προβολή των ευρωπαϊκών αξιών στη γειτονιά της, δικαιολογείται να αντιδρά σε εκδηλώσεις εθνικισμού των γειτόνων της με αντίστοιχα αντανακλαστικά.

Η Ελλάδα και πάλι αποσταθεροποιητικός παράγοντας στα Βαλκάνια

Επί χρόνια η χώρα μας προσπαθεί να πείσει ότι αποτελεί βασικό σταθεροποιητικό παράγοντα στα Βαλκάνια, πρωταγωνιστή της ευρωατλαντικής ένταξης της περιοχής. Με τις περιπέτειες των ετών 1991-1995, η αξιοπιστία μας επ’ αυτού είχε περιορισθεί στο έπακρο και αποτελούσε κοινό τόπο ότι ήμασταν μέρος του βαλκανικού προβλήματος και όχι της επίλυσής του. Όμως βαθμιαία είχαμε κάπως ανακτήσει κύρος, με αποκορύφωμα την ελληνική προεδρία του 2003 και τη συνάντηση της Θεσσαλονίκης που έχει καταγραφεί ως σταθμός στην ευρωπαϊκή

πορεία της περιοχής. Σήμερα, η χώρα μας επανήλθε στο σημείο που βρισκόταν προ δεκαπενταετίας.

Ποιες είναι όμως οι πραγματικές επιπτώσεις του ελληνικού βέτο στο Βουκουρέστι και ενός πιθανού νέου βέτο τον Δεκέμβριο για την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΕΕ;

- Ο αποκλεισμός από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ κλονίζει παραπέρα την ήδη εύθραυστη συνοχή του γειτονικού κράτους, μια συνοχή που όλοι αναμένουν να δοκιμαστεί σοβαρά κατά την επόμενη περίοδο ως αποτέλεσμα της άφρονος δυτικής πολιτικής στο Κόσοβο και της διαφαινόμενης αποτυχίας της. Συγκεκριμένα, αποδυναμώνεται ένα σημαντικό αποτρεπτικό κίνητρο για την απόσχιση της αλβανικής κοινότητας και την ένωσή της με το Κόσοβο: το γεγονός ότι η Μακεδονία θα προηγηθεί κατά πολλά χρόνια του Κοσόβου στην ένταξη στις ευρωπαϊκές δομές. Ταυτόχρονα προκαλείται κρίση στη σλαβομακεδονική πολιτική ηγεσία που εμφανίζεται ανίκανη να οδηγήσει τη χώρα στην ΕΕ και το ΝΑΤΟ. Το μέλλον του κράτους της Μακεδονίας είναι περισσότερο αβέβαιο από ποτέ, και η ελληνική στάση θα μπορούσε να αποτελέσει το κρίσιμο «λιθαράκι».

- Το κλίμα στην ίδια τη γειτονική χώρα επιδεινώνεται αισθητά. Ενισχύονται οι εθνικιστικές δυνάμεις και τα αντίστοιχα κόμματα. Ενισχύονται τα ανθελληνικά αισθήματα του πληθυσμού που, παρά την πολύχρονη απαράδεκτη ελληνική συμπεριφορά, ήσαν πολύ περιορισμένα ως τώρα. Το κλίμα αυτό είναι πιθανό να πλήξει και ελληνικά οικονομικά συμφέροντα.

- Το μπλοκάρισμα της προσέγγισης προς την ΕΕ θα έχει ως συνέπεια να βοηθηθούν όσοι επιθυμούν να σταματήσουν την ευρωπαϊκή διεύρυνση στην Κροατία, αφήνοντας τα υπόλοιπα Δυτικά Βαλκάνια και τα προβλήματά τους στη μοίρα τους. Η Μακεδονία, όντας ο επόμενος μετά την Κροατία κρίκος της διεύρυνσης στα Βαλκάνια, έχει ένα στρατηγικό ρόλο στο να παρεμποδίστούν τα σχέδια αυτά.

- Τα δήθεν «υπερήφανα» αντιαμερικανικά μας βέτο σπρώχνουν τη γείτονα μακριά από την Ευρώπη και τους πολυμερείς ατλαντικούς θεσμούς, σε μια στενότερη διμερή σχέση με τις ΗΠΑ, καθώς μόνον αυτές μπορούν πλέον να της προσφέρουν κάποια “προστασία” και στήριξη

- Το ελληνικό βέτο θα προστεθεί στην απαράδεκτη ευρωπαϊκή συμπεριφορά στο Κόσοβο και σε άλλες αντίστοιχες συμπεριφορές κρατών-μελών για να ενισχύσει την εικόνα μιας Ευρώπης που βασίζει την πολιτική της όχι στις διακηρυσσόμενες αξίες και τη διεθνή νομιμότητα, αλλά στο δίκαιο του ισχυρότερου. Έτσι κατανοούνται από κάθε τρίτο οι δηλώσεις περί κοινοτικής και ατλαντικής αλληλεγγύης όταν η αλληλεγγύη αυτή αποσπάται εντελώς από το αντικείμενο για το οποίο εκδηλώνεται. Πρόκειται για μια αλληλεγγύη, όπου ο ένας υποστηρίζει την αδικία του άλλου για να εξασφαλίσει και αυτός στήριξη ή ανοχή για τις δικές του αδικοπραγίες.⁹

- Η Ελλάδα απομονώνεται για μια ακόμη φορά από γείτονες, εταίρους και συμμάχους. Η εντύπωση που καλλιεργείται εδώ πως οι ελληνικές θέσεις «βρήκαν κατανόηση» είναι παραπλανητική. Όπως το 1991, έτσι και σήμερα ουδείς συμφωνεί ή «κατανοεί» τη στάση μας απέναντι στα Σκόπια. Αν η κατακραυγή είναι κάπως μικρότερη από τότε, αυτό οφείλεται εν μέρει στο ότι δεν έχουμε φθάσει σε αντίστοιχες ακρότητες (εμπάργκο, συλλαλητήρια χομεϊνικού τύπου) και σε μια καλή επικοινωνιακή διαχείριση, κυρίως όμως στο ότι η στάση μας χρησιμεύει σε κάποιους ως πρόσχημα για επιβράδυνση της διεύρυνσης της ΕΕ, και προ πάντων στην αλληλεγγύη έξω από αρχές που αναφέρθηκε παραπάνω και η οποία έχει προσλάβει τελευταία τρομακτικές διαστάσεις, αντανakλώντας τη δυσλειτουργία των ευρωπαϊκών θεσμών.

- Η ανάλωση τεράστιου πολιτικού και διπλωματικού κεφαλαίου από την Ελλάδα για το ζήτημα του ονόματος θα έχει αναπόφευκτα επιπτώσεις σε άλλα, σημαντικότερα μέτωπα για το εθνικό συμφέρον. Ειδικότερα, ορισμένοι σαγηνεύονται από το «υπερήφανο όχι» που ορθώσαμε στην υπερδύναμη, παραγνωρίζουν όμως ότι αυτό προφανώς θα περιορίσει την ικανότητά μας να εναντιωθούμε εκεί που πρέπει, σε θέματα όπως το Κόσοβο, τα ενεργειακά και την αντιπυραυλική ασπίδα.

Συμπεραίνεται ότι ακολουθούμε μια πολιτική με τεράστιο εθνικό κόστος, συμβάλλοντας στην αποσταθεροποίηση της περιοχής, για να αντιμετωπίσουμε μια ανύπαρκτη από εθνικής σκοπιάς απειλή.

Οι τυχοδιωκτικές απόψεις του εθνικιστικού λόμπυ

Αντιτείνεται συχνά από τους οπαδούς της “σκληρής” ελληνικής στάσης ότι αποσταθεροποίηση στα Βαλκάνια υπάρχει ούτως ή άλλως. Πρώτος στόχος της ελληνικής πολιτικής δεν μπορεί να είναι η μάταιη φροντίδα για την περιφερειακή σταθερότητα, αλλά η προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Τα «Σκόπια» είναι ούτως ή άλλως καταδικασμένα, οπότε δεν έχουμε κανένα λόγο να “θυσιαζόμαστε” για να τα σώσουμε. Αν κάποιοι φοβούνται ότι η ελληνική στάση θα προκαλέσει αποσταθεροποίηση, ας φροντίσουν να μας ικανοποιήσουν. Το ίδιο έκαναν και οι Αλβανοί και πετυχαίνουν. Είναι καιρός να αναπτύξουμε τις σχέσεις μας με τον αναδυόμενο νέο ισχυρό παίκτη της περιοχής, τους Αλβανούς, και όχι να περιποιούμαστε τους “Σκοπιανούς”.

Οι θεωρίες αυτές του διακομματικού εθνικιστικού λόμπυ είναι λαθεμένες και εξαιρετικά επικίνδυνες:

- Υποτιμάται καιρία η κρίσιμη σημασία της σταθερότητας των συνόρων και των κρατών βορείως των συνόρων μας για το εθνικό συμφέρον. Η επαναχάραξη των συνόρων βάσει εθνοτικών κριτηρίων ανοίγει τους ασκούς του Αιόλου από τους οποίους σε τελική ανάλυση δεν είμαστε ούτε εμείς προφυλαγμένοι (Κύπρος, Θράκη), πέρα από τις πολλές έμμεσες αρνητικές συνέ-

πειες για τη χώρα και την οικονομία μας από την αστάθεια στην περιοχή. Η ιδέα ότι οι Αμερικανοί ή οι “Ευρωπαίοι” χρειάζονται περισσότερο από μας το κράτος της Μακεδονίας και τη σταθερότητα στην περιοχή είναι λαθεμένη. Τα όποια «σπασμένα» πρώτοι εμείς και οι γείτονές μας θα τα πληρώσουμε.

- Υποτιμάται επίσης και η δυνατότητα της χώρας μας να επιδράσει αποτρεπτικά ή περιοριστικά στις σημερινές αποσταθεροποιητικές εξελίξεις με τη στήριξη της μόνης εναλλακτικής στρατηγικής που βασίζεται στη συνύπαρξη των εθνοτήτων και την ευρωπαϊκή προοπτική. Πρόκειται για μια μοιρολατρία που δύσκολα συμβιβάζεται με την διατυμπανιζόμενη πίστη στην ισχύ της χώρας. Αντ’ αυτών, καλούμαστε να παίξουμε και εμείς με τη φωτιά. Πίσω από τις σκέψεις περί αναπόφευκτης διάλυσης του “κράτους των Σκοπίων” (στην οποία καλούμαστε να συμβάλουμε), υποβόσκουν ακόμη πιο επικίνδυνες ιδέες περί εδαφικών διεκδικήσεων (Βόρειος Ήπειρος) και εθνοκαθάρσεων.

- Η επιλογή του ρόλου της Ελλάδας ως «περιφερειακού μικρού ιμπεριαλιστή» στα Βαλκάνια, που επιβάλλεται με την ωμή θεσμική και άλλη ισχύ αντί να ηγεμονεύει με την πολιτική, οικονομική και πολιτιστική της ακτινοβολία, είναι μακροπρόθεσμα αυτοκαταστροφική. Τα συγκριτικά μας πλεονεκτήματα δεν αναδεικνύονται σε ένα χομπεσιανό περιβάλλον, αλλά σε ένα περιβάλλον διεθνούς νομιμότητας και ισχύος των ευρωπαϊκών αξιών. Η ψευτορεαλιστική φιλοσοφία του “πολέμου όλων εναντίον όλων” και του ισραηλινού προτύπου μάς φέρνει δεκαετίες πίσω, υποθηκεύει το μέλλον των παιδιών μας και επιπλέον παραγνώνει ότι σε ένα τέτοιο παιχνίδι, άλλος είναι ο ισχυρότερος παίκτης στην περιοχή.

- Κοντόφθαλμη και λαθεμένη είναι και η θεωρία ότι πρέπει να πηγαίνουμε με τους “νικητές”, ανεξάρτητα από το σε ποιον πόλεμο νικούν. Περιέργως δε, δεν την εφάρμοσαν οι σημερινοί εισηγητές της όταν μας είχαν ρίξει στην αγκαλιά του Μιλόσεβιτς.

Οι «μετριοπαθείς» ως μαθητευόμενοι μάγοι

Η ελληνική κυβέρνηση, όπως και το σύνολο σχεδόν των πολιτικών κομμάτων (ή, ακριβέστερα, οι κυρίαρχες τάσεις τους), δεν συμμαρύνονται τις αναλύσεις του εθνικιστικού λόμπυ. Γνωρίζουν πολύ καλά το συμφέρον του τόπου για σταθερότητα στα Βαλκάνια και συνακόλουθα για τη διατήρηση του γειτονικού κράτους και αντιλαμβάνονται το πολιτικό κόστος της ελληνικής στάσης. Η πρόσφατη πρωτοβουλία που ανέλαβε η κυβέρνηση στόχο είχε να παραμεριστεί ένα αγκάθι που επί χρόνια ταλαιπωρεί την εξωτερική και εσωτερική μας πολιτική και όχι τη διάλυση του γειτονικού κράτους. Είναι δε βέβαιο πως επιδιώκεται να αποφευχθεί το προηγούμενο της περιόδου 1991-1995.

Αυτό εξάλλου εξηγεί πως η κυβέρνηση υπήρξε προσεκτική στην επικοινωνιακή της πολιτική: απέφυγε τη

θριαμβολογία και τις ακραίες και υποτιμητικές διατυπώσεις για την γείτονα. Αποθάρρυνε τις μαζικές εκδηλώσεις εθνικιστικής υστερίας. Άνοιξε μάλιστα και ένα κάποιο μέτωπο ενάντια σε ακραίες απόψεις και φωνές. Η στάση της αυτή υπήρξε επιτυχής, καθώς συσπείρωσε περισσότερο απ’ ό,τι προ δεκαπενταετίας και τις μετριοπαθείς δυνάμεις, χωρίς να «χάσει» τις ακραίες.

Από την άλλη πλευρά, είναι επίσης φανερό ότι οι σχετικές αποφάσεις δεν υπήρξαν προϊόν μιας νηφάλιας αποτίμησης με αποκλειστικό γνώμονα το εθνικό συμφέρον. Αποφασιστικό ρόλο έπαιξαν –όπως και το 1991-1995– θεωρήσεις εσωτερικής πολιτικής, προεκλογικά και μετεκλογικά: η πίεση του ΛΑΟΣ, η δεδομένη πλέον ανεύθυνη στάση της αξιωματικής αντιπολίτευσης, η οριακή πλειοψηφία στη Βουλή, η προσπάθεια να αποσπασθεί η προσοχή της κοινής γνώμης από τα εσωτερικά θέματα. Συνέβαλε ασφαλώς και η επιρροή του εθνικιστικού λόμπυ, παρέχοντας «θεωρητική» νομιμοποίηση σε κινήσεις κατά βάση ομορτοπιστικές.

Άποψη του γράφοντος είναι ότι η δυναμική που δημιουργήθηκε με την πρόσφατη ελληνική πρωτοβουλία οδηγεί σχεδόν νομοτελειακά σε εκτροχιασμό από τους διακηρυσσόμενους στόχους, σε στόχους μαξιμαλιστικούς. Όπως και στο παρελθόν, έτσι και σήμερα το γενικό αυτό κλίμα, αρχικά υποδαυλιζόμενο και καθοδηγούμενο, ξεφεύγει από κάθε έλεγχο και καθιστά την ελληνική εξωτερική πολιτική όμηρο των ακραίων εθνικιστών. Αν ο αρχικός σκοπός ήταν να βρεθεί μια λύση για να απεμπλακούμε, βαθμιαία ο πήχης ανεβαίνει και οδηγεί σε απαιτήσεις για ουσιαστική διάλυση του γειτονικού κράτους, με αποδόμηση της ταυτότητάς του. Η «μετριοπαθής» κυβέρνηση μετατρέπεται έτσι, ως μαθητευόμενος μάγος, σε κυβέρνηση πολιτικής Σαμαρά. Το έργο έχει ξαναπαιχτεί.

Ήδη, κατά τη διάρκεια των τελευταίων εβδομάδων, ζήσαμε γνώριμα από την προηγούμενη δεκαετία φαινόμενα:

- Φαιά και μαύρη προπαγάνδα για υπαρκτές και ανύπαρκτες «προκλήσεις» των Σκοπίων που αμέσως θεωρούνται υποκινούμενες από την εκεί κυβέρνηση, ενώ ακόμη και επίσημες δικές μας αντίστοιχες ενέργειες θεωρούνται θεμιτές ή «απλά πταίσματα».⁸

- Νομιμοποίηση κάθε σχεδόν έξαλλης φωνής στα ΜΜΕ, με αυξανόμενους ρόλους στο ΛΑΟΣ, τον αναστηθέντα Α. Σαμαρά και στον κ. Παπαθεμελή.

- Ορολογία «μάχης», με κάθε Έλληνα κυβερνητικό ή πολιτικό να στέλνει «αυστηρά μηνύματα» και κάθε δήλωση της άλλης πλευράς να χαρακτηρίζεται «πρόκληση».

- Πλειοδοσία αδιαλλαξίας ανάμεσα στα κόμματα, με ρητή ή υπονοούμενη δικαιολογία την ενίσχυση της διαπραγματευτικής θέσης της χώρας: «Κόκκινες γραμμές» του ΠΑΣΟΚ που μετατοπίζουν προς το πλέον αδιάλλακτο τις θέσεις της κυβέρνησης, απόρριψη του μακεδο-

νικού έθνους από το ΚΚΕ που ανακαλύπτει –αυτό από όλα τα κόμματα! – αμερικάνικη και «κοιναγορίτικη» συνωμοσία για αναγνώριση μακεδονικής μειονότητας.

Τα επόμενα βήματα

Η εκτίμηση ότι η μακεδονική μας πολιτική, σήμερα όπως και την περίοδο 1991-1995, λειτουργεί αποσταθεροποιητικά στη γειτονική χώρα και στα Βαλκάνια, μας καθιστά και πάλι μέρος του βαλκανικού προβλήματος και στρέφεται έτσι ενάντια στα ίδια μας τα συμφέροντα ισχύει, πιστεύω, είτε τα Σκόπια καμφθούν και επέλθει συμφωνία, είτε αντισταθούν.

Η ηγεσία της γειτονικής χώρας βρίσκεται μπροστά σε εξαιρετικά δύσκολα διλήμματα:

- Αν μεν καμφθεί, αυτό θα έχει αναπόφευκτα σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην εσωτερική της σταθερότητα, η δε αξιοπιστία του κράτους έναντι των Αλβανών και των γειτόνων της (περιλαμβανομένης της Ελλάδας) θα φθάσει στο μηδέν. Το συμπέρασμα που θα συναγάγει ο κάθε επιβουλευόμενος είναι πως το κράτος αυτό δεν έχει τη δύναμη να υπερασπιστεί ούτε τα πιο προφανή του δίκαια. Οι αποσταθεροποιητικές επιπτώσεις θα είναι δε τόσο μεγαλύτερες, όσο περισσότερο η λύση που θα επιβληθεί θα πλήττει την εθνική ταυτότητα των Μακεδόνων.

- Από την άλλη πλευρά, αν αρνηθεί να υποχωρήσει παραπέρα και η Ελλάδα συνεχίσει να της κλείνει το δρόμο σε ΝΑΤΟ και ΕΕ, και πάλι η αξιοπιστία της καταρρακώνεται, αφού αποτυχαίνει στον κεντρικό της στόχο, την ενσωμάτωση στις ευρωπαϊκές δομές. Οι φυγόκεντρες δυνάμεις θα ενταθούν, η αναπόφευκτη παραπέρα όξυνση με την Ελλάδα θα έχει πιθανόν και οικονομικό κόστος. Και αυτά, παρά το γεγονός ότι οι ΗΠΑ και άλλες δυτικές δυνάμεις ασφαλώς θα επιδιώξουν να αμβλύνουν τις επιπτώσεις αυτές αναπτύσσοντας τις διμερείς σχέσεις.

Όπως φάνηκε και στην περίπτωση της Σερβίας, το να ζητείται εκβιαστικά από ένα λαό να επιλέξει ανάμεσα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και την υπεράσπιση ζωτικών εθνικών του συμφερόντων λειτουργεί έντονα αρνητικά, όποια και να είναι η τελική επιλογή του.

Όμως και η ελληνική πλευρά βρίσκεται μπροστά σε δύσκολα διλήμματα. Η κυβέρνηση Καραμανλή, «παίζοντας τα ρέστα της» σ' αυτή την υψηλού ρίσκου επιχείρηση, ύστερα από χρόνια απραγίας στη βαλκανική και εξωτερική πολιτική, και με την απόλυτη συννενοχή της αξιωματικής αντιπολίτευσης, έστησε ένα σκηνικό όπου είναι πολύ δύσκολο να υποχωρήσει, ενώ η φυγή προς τα εμπρός γίνεται όλο και πιο πιθανή, αλλά ταυτόχρονα όλο και πιο επικίνδυνη.

Το κρίσιμο θέμα εδώ είναι η εθνικιστική δυναμική που έχει δημιουργηθεί και που κάθε μέρα θα ενισχύεται.

Ας υποθέσουμε πως κάτω από τους ωμούς ελληνικούς εκβιασμούς, την ασφυκτική πίεση της Ουάσιγκτον

(προς την οποία δεν έχουν μάθει να αντιστέκονται), και τη ραγδαία επιδεινούμενη κατάσταση στο Κόσοβο, τα Σκόπια δεχτούν και άλλη σύνθετη ονομασία, πέραν της τελευταίας του κ. Νίμιτζ που ήδη δέχτηκαν, περισσότερο της αρεσκείας της Αθήνας (π.χ. Άνω ή Νέα Μακεδονία), για κάθε εξωτερική χρήση (*erga omnes*). Τίθεται αμέσως το ερώτημα, αν η ελληνική κυβέρνηση θα είναι σε θέση να δεχτεί έναν τέτοιο συμβιβασμό, αυτόν δηλαδή που επί χρόνια η ίδια ζητούσε, ή θα απαιτήσει κι άλλα (τώρα ή με την επόμενη ευκαιρία βέτο): να χρησιμοποιείται το νέο όνομα και στο εσωτερικό της χώρας, να μετονομαστούν και η γλώσσα και η κυρίαρχη εθνότητα της γείτονος. Δυστυχώς, με το σημερινό κλίμα και τη δυναμική του, γίνεται ολοένα πιο πιθανό ο ελληνικός «πήχης» να ανέβει στις πρόσθετες αυτές απαιτήσεις.

Το εθνικιστικό λόμπι, τονωμένο από την «επιτυχία» του Βουκουρεστίου, θα υποστηρίξει ότι η απειλή δεν εξουδετερώνεται με την απλή προσθήκη ενός επιθετικού προσδιορισμού. Κατά παραχώρηση (και με δυσκολία στην κατάλληλα καλλιεργημένη κοινή γνώμη) να δεχτούμε ότι οι γείτονες κατοικούν τμήμα της Μακεδονίας, αλλά όχι και ότι είναι Μακεδόνες και μιλούν την «ανύπαρκτη» μακεδονική γλώσσα. Τα κόμματα της αντιπολίτευσης (σίγουρα πάντως ο ΛΑΟΣ, το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ), σημαντικό τμήμα της ΝΔ, η εκκλησία, οι κάθε λογής εθναμύντορες στα ΜΜΕ και την κοινωνία των πολιτών, θα καταγγείλουν τον τέτοιο συμβιβασμό και θα βρουν απήχηση στην κοινή γνώμη. Και αυτό είναι φυσικό, γιατί το ιδεολογικό υπόβαθρο της επίσημης επιχειρηματολογίας που καλλιεργείται επί χρόνια αποσκοπεί ακριβώς στην αποδόμηση του μακεδονικού έθνους, όχι στην αναγνώρισή του με ένα επίθετο στο όνομα της χώρας. Εξάλλου η πλειοδοσία γίνεται ανεκτή ή και ενθαρρύνεται και από την ίδια την κυβέρνηση ως διαπραγματευτικό όπλο.

Είναι όμως φανερό ότι η ικανοποίηση τέτοιων αιτημάτων είναι αδύνατη για τους γείτονες και μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη συντριβή τους. Πολύ λογικά συνεπώς απαιτούν όλα αυτά να ξεκαθαριστούν στην όποια συμφωνία και να μην υπάρξουν αδιευκρίνιστες «ουρές» που θα επιτρέψουν στην Ελλάδα να συνεχίσει τους εκβιασμούς με την τακτική της σαλαμοποίησης. Και είναι κάθε μέρα και πιο αμφίβολο αν η κυβέρνηση μπορεί να υπογράψει μια τέτοια συμφωνία, πολλώ μάλλον που ο πρωθυπουργός διαπίστωσε ότι ενισχύθηκε από το Βουκουρέστι και ενδεχόμενα να θεωρήσει ότι με άλλο ένα βέτο θα κερδίσει και τις επόμενες εκλογές.

Τελικές παρατηρήσεις

Η απόφαση της κυβέρνησης να τα «παίξει όλα για όλα» στο Βουκουρέστι καθόλου δεν αποτελούσε αναγκαστική επιλογή. Σκέψεις να επιδιωχθεί εκβιαστικά μια λύση για το όνομα «εδώ και τώρα», με εκμετάλλευση δυσκολιών που αντιμετώπιζε η άλλη πλευρά ή άλλων ευκαι-

ριών, είχαν διατυπωθεί και παλαιότερα και είχαν απορριφθεί.⁹ Η ένταξη στο ΝΑΤΟ καθόλου δεν υποχρέωνε την Αθήνα να λύσει προηγουμένως το ζήτημα του ονόματος, αφού θα γινόταν ως FYROM. Όπως εξηγήθηκε, η σχετική απόφαση λήφθηκε κάτω από την αποφασιστική επίδραση εσωτερικών πολιτικών κριτηρίων και όχι του εθνικού συμφέροντος.

Η άποψη ότι ο χρόνος εργάζονταν εναντίον μας και ότι αν το θέμα δεν λυθεί τώρα δεν θα λυθεί ποτέ έχει βάση μόνο αν δεχθούμε ότι με την υπόθεση του ονόματος διακυβεύεται ένα μείζον εθνικό συμφέρον και όχι η διαχείριση μιας άφρονος πολιτικής που ακολουθήθηκε προ δεκαπενταετίας. Διότι, αν δεχτούμε το δεύτερο, έχουμε κάθε λόγο να κερδίσουμε χρόνο, όχι για να «ξεχαστεί» το ζήτημα, όπως υποστήριζε ο κ. Μητσοτάκης, αλλά για να πάψουμε να είμαστε όμηροί του. Για να καλλιεργήσουμε επίμονα και υπομονετικά ένα άλλο κλίμα, αναδεικνύοντας τα πραγματικά μας συμφέροντα στα Βαλκάνια, τοποθετώντας το ζήτημα του ονόματος στις πραγματικές του διαστάσεις, και προωθώντας την αντίληψη πως μια ισχυρή χώρα δεν φοβάται να αναγνωρίσει λάθη της. Στο τέρμα μιας τέτοιας προσπάθειας θα ήταν δυνατή μια συμφωνία με τη γείτονα, πριν ή ταυτόχρονα με την ένταξη της στην ΕΕ, όπου θα ρυθμιζόνταν τα όποια προβλήματα προκαλούνται από τη χρήση του ονόματος και θα παρέχονταν οι όποιες διαβεβαιώσεις. Σε ένα τέτοιο κλίμα, το πρόβλημα του ονόματος αυτό καθαυτό θα μπορούσε να ξεπεραστεί με οριακές ή και χωρίς αλλαγές. Όμως προφανώς μια τέτοια προσέγγιση υπερέβαινε το ανάστημα της σημερινής κυβέρνησης και πιθανόν και του παρακμάζοντος πολιτικού μας συστήματος.

Τι μπορεί να γίνει τώρα;

Το ελάχιστο είναι, νομίζω, να σταματήσει η Ελλάδα το σπιράλ κλιμάκωσης της αντιπαράθεσης που η ίδια ξεκίνησε. Να αρχίσουν να μπαίνουν «κόκκινες γραμμές» στη φυγή προς τα μπρος και όχι στις δυνατότητες συμβιβασμών. Να υπάρξει μέτωπο ενάντια στις εξτρεμιστικές φωνές και όχι ανοχή και αξιοποίησή τους, δήθεν για την ενίσχυση της διαπραγματευτικής μας θέσης, αλλά στην πραγματικότητα από φόβο απώλειας ψήφων. Να διακόψει η κυβέρνηση τις κατευθυνόμενες προπαγανδιστικές εκστρατείες κατά της γείτονας και τη χρήση φαιών και μαύρων μεθόδων.

Πιστεύω πως έστω και τώρα, κυβέρνηση και αξιωματική αντιπολίτευση θα πρέπει να βρουν το θάρρος να συνεννοηθούν και να εξηγήσουν στο λαό ότι επιδιώκεται ένας συμβιβασμός με σύνθετο όνομα για εξωτερική χρήση της γείτονας και πως ο συμβιβασμός αυτός συνεπάγεται αναγνώριση της μακεδονικής εθνικής ταυτότητας και γλώσσας του γειτονικού λαού. Θα πρέπει να δείξουμε ωριμότητα απέναντι σε αναπόφευκτες εκδηλώσεις αδιαλλαξίας της άλλης πλευράς μετά το Βουκουρέστι και στο πλαίσιο της προεκλογικής τους εκστρατείας. Και είναι ανάγκη να απεμπλακούμε άμεσα από νέο βέτο τον Δεκέμβριο στην

ΕΕ, αποδεχόμενοι ότι η λύση θα πρέπει να βρεθεί πριν από τον τερματισμό, και όχι πριν από την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Θα πρέπει να προετοιμασθεί η κοινή γνώμη για την αποδοχή μιας νέας πρότασης του ΟΗΕ που δεν θα απέχει πολύ από την προηγούμενη.

Τέλος, είναι επιτακτικό η χώρα μας να συγκεντρώσει την προσοχή της στα μείζονα ζητήματα που την αφορούν στην περιοχή, δηλαδή την επιδεινούμενη κατάσταση στο Κόσοβο. Είναι τραγικό και ενδεικτικό παραμορφωτικών φαινομένων να βλέπουμε το Κόσοβο μέσα από τον φακό του «σκοπιανού» και να συζητάμε να ανταλλάξουμε τη θέση μας επί του πρώτου για κάποια υποστήριξη ή ανοχή για το δεύτερο.

21/4/2008

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- 1 Με εξαίρεση τη Βουλγαρία ως προς τη γλώσσα και το έθνος.
- 2 Όπως για παράδειγμα οι περιπτώσεις του ανεξάρτητου κράτους του Λουξεμβούργου και της ομώνυμης επαρχίας του Βελγίου, η χρήση του όρου «Αμερική» στο ΗΠΑ, και «Ευρώπη» από την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα δύο Κονγκό, κ.ά.
- 3 Χαρακτηριστικά, μέχρι πριν από μερικές δεκαετίες, η επίσημη έμφαση ήταν η ακριβώς αντίθετη, τονίζονταν η ελληνικότητα όχι η «μακεδονικότητα» η οποία θεωρείτο ύποπτη ως προσδιορίζουσα τους Σλάβους της περιοχής (υπουργείο Βορείου Ελλάδος αντί για Μακεδονίας-Θράκης, κλπ.).
- 4 Ως γνωστόν, βασικό κίνητρο της μακεδονικής εθνογένεσης από την τιτοϊκή Γιουγκοσλαβία ήταν ακριβώς η διαφοροποίηση από το βουλγαρικό έθνος.
- 5 Έγγραφο Συμβουλίου Ασφαλείας S/25158 της 25-1-1993. Στο έγγραφο αυτό η Ελλάδα εναντιώνονταν στην «αποκλειστική χρήση» (όχι στη «χρήση» γενικά) του «Μακεδονικού ονόματος για την επίσημη ονομασία της Δημοκρατίας αυτής».
- 6 Υπό άλλες συνθήκες, π.χ. αν η Ελλάδα ονόμαζε ένα αεροδρόμιό της «Ναπολέων» ή «Ιούλιος Καίσαρα», οι Γάλλοι και Ιταλοί αντίστοιχα μάλλον θα εκδήλωναν ικανοποίηση και θα αξιοποιούσαν το γεγονός για να αναδείξουν τους ιστορικούς και πολιτιστικούς δεσμούς των χωρών τους με την Ελλάδα.
- 7 Το σύνολο σχεδόν των τέτοιων (περίπου είκοσι) διμερών συμφωνιών που υπογράφηκαν μετά το 1995 δεν έχουν τεθεί σε ισχύ γιατί η ελληνική πλευρά δεν τις κυρώνει.
- 8 Λόγου χάριν η στάση των Βαλτικών Χωρών απέναντι στις ρωσικές μειονότητες, το βέτο της προηγούμενης πολωνικής κυβέρνησης στη σύναψη συμφωνίας με τη Ρωσία, ο απορρίπτισμός της Λευκορωσίας –προ Χριστόφια– για επίλυση του Κυπριακού, και η πρόσφατη υπαναχώρηση της Σλοβενίας από τη διεθνή μεσολάβηση στη διαφορά της με την Κροατία για την αλιεία.
- 9 «Το ίδιο είναι» η πρόκληση με τον αγκυλωτό σταυρό σε ελληνική σημαία από γκαλερί των Σκοπίων, με τις δηλώσεις του Άνθιμου (περί προσάρτησης του Μοναστηρίου στην Ελλάδα), ρωτούσε γνωστός παρουσιαστής της τηλεόρασης, πνιγμένος στο δίκιο του.
- 10 Όπως για παράδειγμα όταν τα Σκόπια ανακηρύχθηκαν υποψήφια για ένταξη χώρα της ΕΕ (Δεκέμβριος 2005), ή παλαιότερα, επί ΠΑΣΟΚ, όταν εκδηλώθηκε η εμφύλια σύγκρουση στη γείτονα (2001).